

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

donderdag 2 oktober 2008

MEDITATIE

Gods vertroosting

De dichter van deze psalm wordt niet genoemd, maar de inhoud doet ons denken aan de tijd van de verwoesting van Jeruzalem. Er zijn er die de stem van de profeet Jeremia hierin beluisteren.

We horen een bede om wraak te oefenen over alle goddelozen. De dichter vermaant echter de rechtvaardigen om zich te onderwerpen aan datgene wat God over hen beschikt, want, zegt hij, "welgelukzalig is de man, o Heere, dien Gij tuchtigt".

Toen vele benauwende gedachten zijn hart bezetten, schoot de Heere als het ware toe en betoonde een Hulp te zijn in zielsbenauwdheid en gevaar. Vandaar dat wij hem in vers 19 horen uitroepen: "Als mijn gedachten binnen in mij vermenigvuldigd werden, hebben uw vertroosting mijn ziel verkwikt."

Elk mens, van klein tot groot, draagt een gedachtewereld in zich om, gedachten, Gode bekend, maar voor onze naaste verborgen. Het is een onbekende wereld, waar ontzaggelijk veel in omgaat. Wat al een zondige,

Als mijn gedachten binnen in mij vermenigvuldigd werden, hebben uw vertroosting mijn ziel verkwikt.

Psalm 94:19

onzuivere gedachten sluipen er in een ogenblik door ons hoofd, en meent niet dat deze bij God minder aangeschreven staan dan onze daden. En nu lezen we dat de gedachten zich in het hart van de dichter vermenigvuldigen. Vele uitwendige, maar ook inwendige zaken kunnen onze gedachten bezighouden. Ze brachten Asaf in het doolhof der raadsele, zodat de vraag in zijn gedachten ging rijzen: "Zou er wel wetenschap zijn bij de Allerhoogste; is het niet tevergeefs God te dienen?" Moeten ook wij, kinderen, ouderen, ja ook Gods volk onszelf niet vaak aanklagen vanwege de onreinheid van onze gedachten? Wat kunnen de gedachten vermenigvuldigen wanneer alles tegenloopt, wanneer het niet gaat zoals wij graag willen. Op

school, in het gezin, op ons werk. Maar ook in het leven van Gods volk kunnen de gedachten vermenigvuldigen wanneer de Heere Zijn aangezicht verbergt. Dan hoort men hen uitroepen: "Hoe lang Heere, zullen de goddelozen van vreugde opspringen?" Dan lijkt het alsof hun hart een opengebroken stad is, zodat een stroom van ongerechtigheden de overhand krijgt. Ze zouden niet graag willen dat iemand hun gedachten zou kunnen lezen. Maar juist de wetenschap dat de Heere hun gedachten kent, zal hen met de dichter uit Psalm 139 doen vragen: "Doorgrond mij, o God! En ken mij."

Wanneer de gedachten alle rust schijnen te ontnemen en het verdorven vlees de overhand krijgt, hoort ge dezulken uitroepen: "Mijn geest is overstelpt in mij; mijn hart is verbaasd in het midden van mij." Maar zie, de dichter laat het hier niet bij, het is de onbezweken trouw en goedheid des Heeren dat we hem horen uitroepen: "Als mijn gedachten binnen in mij vermenigvuldigd werden, hebben uw vertroosting mijn ziel verkwikt."

Waar de gedachten van Gods knecht vermenigvuldigd werden en alles aan zijn zijde werd afgesneden, daar hebben de vertroosting des Heeren de ziel van de dichter verkwikt. Waar hij dacht om te komen, daar behaagde het die grote Geneesmeester balsem in zijn wonden te gieten. Er is in de wereld zeer veel wat de mens afmat, daar is ook veel waarmee de mens zich tracht te verkwikken. Dit is echter alles van tijdelijke aard. Hoe geheel anders is het dan toch in het leven van Gods volk. Dat is een volk dat niet alleen bij ogenblikken naar het lichaam, maar ook naar de ziel verkwikt wordt. In de grootste nood, bangste omstandigheden, grootste aanvechtingen horen we dezulken met de dichter van Psalm 23 uitroepen: "Hij verkwikt mijn ziel."

Welk een verkwikking brengen die vertroosting van de hemel met zich mee. Wanneer Hij de deur van het hart binnentreedt en Zijn "Vrede

Inhoud

- 1 Gods vertroosting
- 2 Evangelisch (18)
- 3 Commentaar: Wereldbeeld
- 6 Oud goud: Bernadus Smytegelt (8)
- 8 Boekennieuws
- 9 Kerknieuws
- 10 Berichten
- 11 Kerkdiensten

87e jaargang

Nr. 1

zij ulieden" doet horen, wordt de ziel als met smeer en vetigheid verza- digd, zodat zij met Elia hun weg weer kunnen vervolgen. Nee, buiten die zalige vertroosting kan dat volk niet meer leven. Van Jeremia lezen we dat zijn oog van water vliet, omdat de Trooster die zijn ziel verkwikken kan, verre van hem is. Maar wat een zalige plaats dan wanneer zulk een weklacht veranderd wordt in een blijde rei. Is het geen ademtocht voor de ziel wanneer niet alleen van buiten, maar ook van binnen alle vijanden het zwijgen wordt opgelegd? Wanneer Hij het "troost, troost Mijn volk" doet horen, dan is hun ziel gelijk een gewaterde hof. Die vertroosting omsluiten de vervulling van alle noden. Hij weet op het aller- volmaaktst wat de moegepeinsde ziel, het verslagen hart vanwege de vele overleggingen van de gedachten, nodig heeft. Is het geen verkwikking wanneer een verloren zondaar door middel van Gods Woord versterkt en onderwezen wordt? Wanneer zij door het geloof eens houvast mogen krijgen aan Hem in Wien alle beloften ja en amen zijn? Dat we toch meer leerden uitzien naar die zoete vertroosting, die losmaken van de wereld en hechter verbinden aan de hemel. Dat we toch verstaan zouden dat de wereld ons nooit een blijvende vertroosting schenken kan. We kunnen daar wel grote gedachten van hebben, maar Gods Woord zegt terecht: "In het hart des mans zijn vele gedachten, maar de raad des Heeren zal bestaan".

Kunnen vele gedachten het hart van

Gods kinderen verschrikken, weet ook dat de Heere op Zijn tijd met Zijn vertroosting de ziel zal verkwikken, zodat zij van harte gaan getui-

gen: "Tot Uw Naam is de begeerte van mijn ziel".

Barendrecht,

ds. J. Mijnders

18

Evangelisch

In een aantal artikelen maken we kennis met de evangelische beweging. We hebben gezien hoe verschillende organisaties de kerk aantrekkelijk proberen te maken voor zowel eigen leden als buitenstaanders. Dit laatste brengt ons bij een nieuw punt dat onze aandacht vraagt. Evangelische gemeenten voelen een sterke drang om buitenkerkelijken in aanraking te brengen met het Evangelie. Die drang houdt ons een spiegel voor. We gaan ook na op welke wijze het evangelisatiewerk in evangelische kring gestalte krijgt. Kunnen wij daarvan leren?

In 1974, zo zagen we eerder, werd in het Zwitserse Lausanne een wereld- wijd congres gehouden van evangeli- cale leiders. Tijdens dit congres werd de Verbintenis van Lausanne opge- steld, een gezamenlijke verklaring die nog altijd gezag heeft binnen de wereldwijde evangelicale beweging. De verklaring legt grote nadruk op de taak van de kerk om het Evangelie uit te dragen. In de inleiding lezen we al:

"Wij geloven dat het Evangelie het goede nieuws van God voor de gehele wereld is. Wij zijn vastbesloten, door Zijn genade, gehoorzaam te zijn aan de opdracht van Jezus Christus om Zijn heil aan alle mensen te verkondi- gen en alle volken tot Zijn discipelen te maken."

In de verklaring zelf wordt ook een schuldbelijdenis uitgesproken dat zoveel wereldburgers niet bereikt zijn met het Evangelie. "Dat zo velen ver- waarloosd werden is een voortdurend verwijt aan ons en aan de gehele kerk." Op het congres van 1974 volg- den nog diverse andere bijeenkom- sten waarin telkens opnieuw de zen- dingsopdracht van Christus aan de kerk werd herhaald. De gezamenlijke documenten van al deze congressen werden gebundeld uitgegeven onder de veelzeggende naam: Christus bekend maken.

Spiegel

De sterke zendings- en evangelisatie- drang binnen de evangelicale bewe-

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur:
ds. A. Moerkerken.

Bijdragen van medewerkers aan:
ds. A. Moerkerken, Händelstraat 1,
2901 JC Capelle aan den IJssel,
tel. 010-4472388, fax 010-4472263
e-mail: moerkerken@kliksafe.nl

Redacteur: ds. G.J. van Aalst.

Boeken ter recensie en meditaties aan:
ds. G.J. van Aalst, Molendijk 136,
3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105

Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk) en berichten aan:

redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk,
tel. 0180-420865, fax 0180-423583
E-mail: jj.verhage@kliksafe.nl

Aanlevertijd:

Uiterlijk **woensdag 17.00 uur** vóór de datum van verschijning van De Saambinder in de daarop volgende week.

Opgaven kerkdiensten en beroepingswerk aan:
Kerkelijk bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: kbgg@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan:
Administratie van De Saambinder:
J. Honkoop, Jan Willem Frisohof 53,
2517 LA 's-Gravenhage,
tel. 070-3514465, fax 070-3512718,
e-mail: saambinder-adv@kliksafe.nl
Postbankno. 256686 t.n.v. de administratie van De Saambinder.

Advertenties € 0,70 per mm.
Familieberichten € 0,40 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Advertenties dienen **uiterlijk donderdag** in het bezit van de administratie te zijn.
Rouwadvertenties **uiterlijk maandagmorgen 9 uur**.

Abonnementenadministratie
Adreswijzigingen enz. aan:
Kerkelijk bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: kbgg@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden:
Postbanknr. 64327 t.n.v. De Saambinder-
abbonementen te Woerden.

Abonnementsprijzen (bij vooruitbetaling):
voor Nederland: € 11,50 per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober);
voor het buitenland:
€ 23,- per jaar + extra portkosten.
Canada \$ 110,-; USA \$ 110,-.

Correspondentie-adres
Noord-Amerika:
Mr. Clarence Bleeker
1233 Leffingwell Av, N.E.,
Grand Rapids, Michigan,
U.S.A. 49505.

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid betreffende de inhoud van de advertenties en de (recensies van de) aangekondigde boeken.

ging houdt ons een indringende spiegel voor. Weegt de zielennoed van zo vele miljoenen wereldburgers op ons hart? Zuchten we wel eens onder de wetenschap dat dagelijks vele, vele honderden mensen sterven die nooit het Evangelie van vrije genade hebben gehoord? Of moeten we onszelf herkennen in een Jona die onbewogen wachtte op de ondergang van de goddeloze stad Ninevé?

We mogen onszelf de vraag stellen waarom evangelische kerken over het algemeen veel meer aan zending en evangelisatie doen dan wij. Ooit vertrouwde een evangelische voorganger me toe dat een derde van het collectegeld in zijn gemeente aan zending en evangelisatie wordt besteed. "We streven er eigenlijk naar om dit aandeel te laten groeien", zei hij er haast verontschuldigend achteraan, alsof hij zich schaamde dat de gemeente veel minder deed dat ze kon.

Het is ook niet vruchtbaar om een al te gehaast oordeel uit te spreken over deze drang. We zijn wel eens geneigd om onmiddellijk het oordeel "mense-lijk activisme" uit te spreken. Doen we dan recht aan een beweging die Gods Woord overal ter wereld probeert te verspreiden? Lopen we dan niet te snel weg van de spiegel, waarin we ons gebrek aan beweging met de medemens kunnen zien?

Schriftuurlijk

De drang om het Evangelie te verkondigen is schriftuurlijk. De opdracht van de Heere Jezus aan Zijn jongeren kan niet op twee manieren worden uitgelegd: "Gaat dan henen, onderwijst al de volken..." (Matth 28:19) en "Gaat heen in de gehele wereld, predikt het Evangelie alle creaturen" (Mark 16:15). In evangelische kring worden deze teksten wel de "Grote Opdracht" genoemd. Zo heeft het evangelisatie-instituut Agapè als motto: "Uitgedaagd door de Grote Opdracht". Joop Strietman van de beweging Operatie Mobilisatie schreef op zijn beurt het boekje Wat doe ik met de Grote Opdracht?.

Laten we eens wat nader kennis maken met de evangelische manier van evangeliseren. Het eerste wat opvalt, is een geweldige activiteit onder evangelische christenen. We zullen enkele organisaties noemen waarvan de lezer de namen misschien heeft gehoord. Mogelijk kreeg een van uw kinderen een uitnodiging om mee te werken met een activiteit van deze organisaties. Dan is het goed

om te weten wat u er kunt verwachten. We willen nu vooral feitelijke informatie geven. Door middel van citaten krijgt u een eerste indruk welke visie evangelische organisaties voor hun zendings- en evangelisatiewerk hebben. In een volgend artikel willen we tot een beoordeling komen. Daarbij zal Gods Woord de maatstaf moeten zijn.

"Bij Youth for Christ" werd gelachen. Geloof als iets vrolijks, dat was een verademing."

Navigators

Een tamelijk oude organisatie is Navigators, in 1933 opgericht door de Amerikaan Dason Troddman. Het doel van Navigators is mensen in aanraking te brengen met Gods Woord en hen te blijven helpen Gods Woord te onderzoeken. Sinds 1948 is Navigators in Nederland actief. Tijdens de evangelisatiecampagnes van Billy Graham verleende de organisatie nazorg. Sinds 1964 richt Navigators zich vooral op studenten en ook op jongeren in het algemeen. Door middel van studentenverenigingen, conferenties, sportkampen en stilte-weekends probeert de organisatie jongeren te bereiken. Maar ook werd er eerder dit jaar een muziekfestival georganiseerd. Het werd, zo meldt Navigators met een zekere trots, "een prachtige avond waarin we werden vermaakt door een scala aan optredens van rock, Nederlandstalig tot eigen geschreven liedjes."

Navigators presenteert zichzelf als een "interkerkelijke beweging, die wil meehelpen om op een eigentijdse manier Christus zichtbaar te maken aan mensen binnen het eigene van hun leefwereld, zodat zij kunnen kiezen om met Hem te gaan leven." Het motto is "Christus kennen en bekendmaken". Want we geloven, zo luidt de uitleg, dat leven pas echt leven wordt, wanneer je God leert kennen. God leer je het beste kennen door met Jezus Christus te gaan leven. Dat het een ronduit evangelische beweging is, blijkt uit deze omschrijving duidelijk.

Youth for Christ

Ruim tien jaar na de oprichting van Navigators ontstond in 1944, eveneens in de Verenigde Staten, de orga-

nisatie Youth for Christ. Talloze Amerikanen waren uit hun gezinnen weggehaald door de Tweede Wereldoorlog; duizenden van hen keerden nooit terug. In deze 'vaderloze cultuur' wilden jongeren hun eigen leeftijdgenoten bereiken met het Evangelie. Dat verklaart de naam, die "Jeugd voor Christus" betekent. Grote campagnes werden opgezet waarin jongeren werden opgeroepen een "keuze voor Jezus" te maken. In 1946 bezocht een campagneteam de Rotterdamse Ahoy-hallen. Vele honderden jongeren luisterden daar naar "korte, uitdagende preken en zongen moderne liederen".

Youth for Christ stond ook aan de wieg van de zogeheten koffiebarns, waar tienduizenden jongeren in een gezellige sfeer elkaar ontmoetten rond film en muziek. Vol trots wordt gemeld hoe PvdA-leider Wouter Bos over de organisatie zei: "Bij Youth for Christ" werd gelachen. Geloof als iets vrolijks, dat was een verademing." Naderhand ging de beweging zich, in samenwerking met plaatselijke gemeenten, ook op de kerkelijke jeugd richten. Inmiddels zijn er 800 clubs in het hele land met 16.000 deelnemers. In dertig plaatsen in ons land is Youth for Christ verder actief met diaconale projecten, buurtfeesten en evangelisatie-activiteiten. De medewerkers van de organisatie willen "positieve rolmodellen zijn en Jezus' liefde voorleven aan de jongeren met wie we werken." Een activiteit die vanuit Youth for Christ tot stand kwam is het Flevo-festival. Duizenden jongeren hebben in de loop der jaren dit festival bezocht waar allerlei soorten van gospelmuziek ten gehore worden gebracht. De meeste muzieksoorten zijn niet van puur wereldse popmuziek te onderscheiden. Het festival is wel eens een popconcert met een christelijk sausje genoemd. Sinds enkele jaren wordt het festival in samenwerking met de EO gehouden.

Agapè

In 1951 ontstond in de Verenigde Staten de evangelisatiebeweging Campus Crusade for Christ. Aanvankelijk richtten de oprichters, Bill en Vonette Bright, zich met name op studenten aan universiteiten, maar al snel breidde het werk zich uit. Inmiddels telt de beweging zo'n 26.000 fulltime medewerkers in meer dan 190 landen. In Nederland ontstond in 1970 een tak van Campus Crusade for Christ onder de naam Instituut voor

Evangelisatie. In 1990 werd de naam veranderd in Agapè, het Griekse woord voor liefde.

Een bekende actie van Agapè is de "Er is hoop-campagne" uit het jaar 1982, een campagne die vooral bekend werd door de stickers en de posters met een regenboog. Tegen de achtergrond van allerlei angstgevoelens in de samenleving wilde men een boodschap van hoop doorgeven. Een speciaal magazine werd door heel het land verspreid; tussen de 20 en 25.000 mensen reageerden door een gratis Er is hoop boekje aan te vragen. Overal in het land reden auto's rond met de regenboogsticker. Honderden nazorg-bijbelgroepen gingen van start.

Doelstelling van Agapè is "mensen die Jezus niet kennen met Hem in contact te brengen; diegenen die Hem willen volgen opbouwen in alles wat erbij komt kijken om de relatie met God groeiend te houden; en tegelijkertijd iedereen uitdagen om een duidelijk getuige te zijn van wat God in en door hun aan het doen is." Opnieuw een voluit evangelische organisatie dus.

Agapè is voortdurend bezig om nieuwe materialen te ontwikkelen voor haar doelen. Veelgebruikte materialen zijn tegenwoordig stripboeken en films over de Heere Jezus. Er is zelfs een speciale sporttak opgericht onder de naam Athletes in Action. "We zijn ervan overtuigd dat sport de taal vormt en daarmee de brug is naar eerlijke en open relaties met jongeren", zo luidt de motivatie. Door middel van sport, dans, drama en muziek wil de organisatie op een "aantrekkelijke manier" mensen met het Evangelie bereiken. Ook Agapè ging in de loop van de jaren met de moderne tijdgeest mee.

Operatie Mobilisatie

In 1958 ontstond Operatie Mobilisatie. Deze organisatie beheert al meer dan dertig jaar schepen die van haven naar haven varen om te evangeliseren. Op dit moment bestaat de 'zendingsvloot' uit de schepen Doulos en Logos Hope. Meer dan 500 jongeren varen mee om te evangeliseren en om praktische hulp te bieden in arme landen. In totaal telt Operatie Mobilisatie wereldwijd zo'n 4000 fulltime medewerkers, waaronder ruim 100 Nederlanders. Van die Nederlanders komt een aanzienlijk deel uit de reformatorische kerken, die stage lopen of vrijwilligerswerk verrichten op een van de schepen. De organisatie is in totaal in 106 landen actief. Vele mil-

joenen mensen hebben de schepen bezocht, waar ze een bijbelgedeelte konden meenemen. Door middel van conferenties en seminars worden plaatselijke kerken bemoedigd en bijgestaan om het Evangelie te verbreiden.

Een andere, internationale zendingsbeweging is Jeugd met een Opdracht, ontstaan vanuit de grootste Pinksterkerk in Amerika. In meer dan 140 landen is de organisatie actief met hulp aan drugsverslaafden en prostituees. Het werkkterrein is in de loop van de jaren behoorlijk verbreed tot een alomvattend zendingswerk in met name grote steden. De organisatie ondersteunt wereldwijd honderden organisaties en duizenden personen in hun zendingsopdracht. Ook de Impact World Tour is een internationale beweging die richt op evangelisatie in grote steden. In ruim 3000 steden in meer dan 15 landen zijn campagnes gehouden om het Woord te verbreiden.

Een andere, internationale zendingsbeweging is Jeugd met een Opdracht, ontstaan vanuit de grootste Pinksterkerk in Amerika. In meer dan 140 landen is de organisatie actief met hulp aan drugsverslaafden en prostituees.

Radio en website

Naast deze grote organisaties, met in totaal tienduizenden medewerkers over de hele wereld, zijn er nog tal van stichtingen die zich speciaal toelagen op het verspreiden van Gods Woord. Vele bijbelverenigingen, traktaatzendingen zijn hierin actief. Ook de moderne media worden ingezet. Sinds 1954 zendt de organisatie Trans World Radio (TWR) christelijke programma's uit. Inmiddels wordt in meer dan 225 talen uitgezonden en luisteren miljoenen mensen naar de radioprogramma's.

Om de kerk naar buiten te presenteren wordt in onze tijd veel gebruik

gemaakt van het internet. Allerlei evangelisatiecursussen zijn via internet te volgen. Vele evangelische kerken hebben inmiddels een site geopend. Inmiddels bestaat er een webdesignbureau om kerken hierbij te helpen. Er zijn zelfs wedstrijden gehouden welke plaatselijke gemeente de meest aansprekende website heeft. Samengevat komt de boodschap van het bureau hierop neer: Presenteer je kerk met tekst en foto's zo aantrekkelijk mogelijk op het internet en je hebt een doeltreffend evangelisatiemiddel in de hand.

Alpha-cursus

Een populair evangelisatiemiddel tenslotte is de Alpha-cursus. De cursus is uitgedacht in Engeland en in korte tijd bijzonder populair geworden in tal van landen. Meer dan tien miljoen mensen in 160 landen hebben de cursus gevolgd; in Nederland staat de teller op bijna 150.000 cursisten. Velen van hen zijn rand- of buitenkerkelijk. Door middel van vriendschapsrelaties worden belangstellenden naar de cursus getrokken, waar ze op een laagdrempelige, ontspannen en informele manier in aanraking komen met het Evangelie.

Jan Bakker, Alpha-directeur in Nederland, vat het doel van de cursus als volgt samen: "Mensen in Nederland vertellen dat Jezus in het leven van iedereen een rol kan en wil spelen. Het gaat niet over wetjes en regeltjes, maar het is persoonlijk. Het gaat over jouw zoektocht." Een belangrijk onderdeel van de cursus is het Alpha-weekend, waarin de bijzondere gaven van de Heilige Geest een belangrijke plaats hebben. Wie de Alpha-cursus in huis haalt, krijgt er een hele scheut theologie vanuit de Pinksterkerken gratis bij. En toch zijn er heel wat reformatorische kerken die de Alpha-cursus gebruiken. De evangelische wijze van evangeliseren blijkt aantrekkelijk te zijn. Waarom, hopen we de volgende keer te zien.

(wordt vervolgd)

Middelburg,

ds. J.M.D. de Heer

Wereldbeeld

Onlangs trad de voorzitter van de onderwijsafdeling van de Royal Society (de Britse academie voor wetenschappen) af omdat hij enkele dingen had gezegd over het creationisme, de gedachte dat de wereld door schepping is ontstaan. Hij zou de indruk hebben gewekt dat het creationisme een plaats verdient in het onderwijs. Er werd kennelijk onmiddellijk alarm geslagen want per direct moest hij zijn functie als voorzitter opgeven. De leer van Charles Darwin is in de westerse wereld belangrijker dan ooit. In het komende Darwinjaar (het jaar 2009) zullen we dat op allerlei manieren merken.

Darwin

Charles Darwin (1809-1882) is bekend vanwege de evolutietheorie. Hij ontwikkelde de gedachte dat de geschapen werkelijkheid is ontstaan door een zeer langdurig en geleidelijk proces van evolutie. In een tweetal boeken heeft Darwin zijn gedachten hierover ontvouwd. In 1859 verscheen zijn boek *The Origin of Species* (De oorsprong van de soorten) en in 1871 zijn *The Descent of Man* (De afstamming van de mens). Deze twee boeken vormen eigenlijk, tot op de dag van vandaag, de grondslag voor de evolutietheorie. In deze boeken zegt Darwin dat de zichtbare werkelijkheid niet is ontstaan door schepping, maar door een toevallig proces van evolutie. In de loop van vele miljarden jaren is geleidelijk het heelal, de aarde, de levenloze en ook de levende materie ontstaan. Uiteindelijk is de mens niet door God geschapen, maar komt hij voort uit een langdurig proces van toevallige ontwikkeling. Via vissen, zoogdieren, apen is tenslotte de mens op de aarde verschenen, aldus de wetenschap van de evolutie. Het hoeft geen betoog dat deze visie in regelrechte tegenspraak is met de Bijbel. Niettemin is de evolutieleer in de wetenschap min of meer algemeen aanvaard.

Darwinjaar

In 2009 is het tweehonderd jaar geleden dat Darwin werd geboren. Het is

de bedoeling dat hieraan veel aandacht zal worden gegeven. Het komende jaar 2009 wordt daarom nu al het Darwinjaar genoemd. Ergens las ik daarover in een artikel het volgende: "Overal (in de wereld, WV) zijn wetenschappers al in de weer om 2009 tot een luisterrijk Darwinjaar te maken". En even verder in dat artikel was te lezen: "Er is tegenwoordig vrijwel geen wetenschapsgebied meer aan te wijzen dat niet wordt 'aangestast' door Darwins gedachtegoed". Verder werd in dat bewuste artikel nog gewezen op een beroemde Amerikaanse geleerde, David Sloan Wilson, die van oordeel is dat een "cursus 'evolutietheorie voor iedereen' een prominente plaats verdient in het curriculum van allerlei academische opleidingen". In ieder geval zullen veel wetenschappers de stelling onderschrijven, onder andere geuit door Daniël Dennett, dat de evolutietheorie van Darwin "het beste idee ooit" is geweest. "Als ik een prijs moest uitreiken voor het beste idee dat iemand ooit heeft gehad, dan zou ik hem aan Darwin geven, nog voor Newton en Einstein of wie dan ook", aldus Dennett. En velen vallen hem daarin van harte bij. De evolutietheorie heeft inderdaad de moderne wetenschappelijke wereld veroverd. Niet voor niets kan iemand die het opneemt voor de schepping door God rekenen op een storm van protest. De recente discussie over Intelligent Design, wat trouwens nog heel wat anders is dan de gedachte van schepping, spreekt wat dat betreft boekdelen.

Leven

De evolutietheorie gaat in eerste instantie over de ouderdom van de aarde en de ontwikkeling van het leven. Darwin hield zich vooral bezig met de ontwikkeling van het leven. De biologie en de geologie zijn diepgaand door de evolutietheorie beïnvloed. In de geologie bijvoorbeeld wordt er door vele wetenschappers vanuit gegaan dat ons heelal ongeveer 13 á 14 miljard jaren oud is en dat de aarde ongeveer 3,4 miljard jaar

bestaat. In de biologie wordt ervan uit gegaan dat alle levende wezens, dus inclusief de mens, afkomstig zijn van heel primitieve vormen van leven. De mens zou bijvoorbeeld samen met de chimpansee en de bonobo een gezamenlijke voorouder hebben. Door geleidelijke evolutie, in een proces van miljoenen jaren, zou tenslotte de mens zijn ontstaan. Centraal in deze theorie is de gedachte van evolutionaire selectie. Evolutionaire selectie betekent dat de zwakste vormen van leven uitsterven en de meer geschikte vormen van leven overblijven en dat tenslotte de meest aangepaste vormen van leven overwinnen. De evolutietheorie leert dat er een 'struggle of life' is en dat de meest 'fittest' vormen van leven overwinnen. De besten blijven iedere keer over en planten zich voort. En op die manier is tenslotte de mens tevoorschijn gekomen. Het behoeft denk ik geen betoog dat dit helemaal haaks staat op de Bijbelse gedachten over de oorsprong van de mens. De evolutietheorie, zeker de macro-evolutie, verdraagt zich niet met Genesis I vers 1.

Via vissen, zoogdieren, apen is tenslotte de mens op de aarde verschenen, aldus de wetenschap van de evolutie. Het hoeft geen betoog dat deze visie in regelrechte tegenspraak is met de Bijbel.

Breed

De evolutietheorie heeft zich in de 20e eeuw echter niet beperkt tot de biologie en de geologie. Onlangs las ik een boek, *Evolutionair Denken*, De invloed van Darwin op ons wereldbeeld. Het boek is geschreven door Chris Buskes en hij ontving daarvoor in 2007 de socrateswisselbeker, een onderscheiding "voor het meest prikkelende Nederlandstalige filosofie boek". Het boek van Buskes is leerzaam en onthullend. Laat ik beginnen bij het leerzame element. Buskes weet op duidelijke en heldere wijze de betekenis en de inhoud van de evolutietheorie duidelijk te maken. In heldere zinnen weet hij een lastig terrein van wetenschap open te leggen. Voor leken, en zo zie ik mezelf maar, is hier een boek dat kort en helder de inhoud en de invloed van de evolutietheorie weergeeft. Buskes, die zelf een warm voorstander is van deze theorie, weet in ieder geval duidelijk te maken waar het om gaat. Dat is, denk

ik, de winst van dergelijke boeken. Het is helder en duidelijk. Het onthullende en schokkende van een dergelijk boek is in de eerste plaats de onverdroten propaganda die voor deze theorie wordt gemaakt. Helaas, daarin vallen velen hem bij. Nog ingrijpender wordt het boek als hij beschrijft hoe de evolutietheorie van invloed is op een heel breed terrein van wetenschap en maatschappelijke normstelling. Laat ik eens enkele titels van hoofdstukken in dit boek noemen: hoofdstuk 7: Evolutie en taal; hoofdstuk 9: Evolutie en cultuur; hoofdstuk 11: Evolutie en religie; hoofdstuk 12: Evolutie en moraal, enz. Er is vrijwel geen terrein van het leven dat niet door de evolutiegedachte wordt beïnvloed. Voor mij was dat een schokkend en verhelderend inzicht. Schokkend omdat ik eigenlijk niet wist wat moraal en evolutie met elkaar te maken hebben. Verhelderend omdat ik na lezing van dit boek eigenlijk voor het eerst goed in de gaten kreeg waarom een maatschappelijke discussie over zoiets als embryoselectie alles te maken heeft met de leer van Darwin. De evolutietheorie grijpt heel diep in op het huidige maatschappelijke klimaat. Het huidige euthanasiedebat is slechts verklaarbaar als we weten wat de evolutietheorie voor invloed heeft op

het wereldbeeld van mensen. Heel veel moderne maatschappelijke normen, waarden, gedachten en uitgangspunten hebben hun diepste wortels in deze theorie. Het huidige wereldbeeld in de westerse samenleving wordt goeddeels door Darwin bepaald. Het zal heel wat moeite kosten om dáár in het komende Darwinjaar iets wat hout snijdt tegenin te brengen. Laten we hopen dat er overtuigde christenwetenschappers zijn, die met kennis van zaken en in gebondenheid aan de Bijbel, een weerwoord hebben. Dat is belangrijk in de strijd der geesten die gaande is. Onlangs beluisterde ik wat colleges van prof. dr. Herman Philipse over evolutie en moraal. Wat ik daar zag en hoorde, en dat is wel de wetenschappelijke wereld waarin mijn kinderen onderwijs ontvangen, gaf veel te denken. Wellicht dat ik daar een andere keer nog eens op terugkom. Laten we in ieder geval proberen om in het komende Calvinjaar te bedenken dat er ook andere geesten zijn geweest. Geesten die helaas veel verder en dieper doorwerken anno 2008 dan die van Calvin. De ex-voorzitter van de onderwijsafdeling van de Royal Society weet daar inmiddels alles van.

Amersfoort,

ds. W. Visscher

gelt, een boekverkoper, en Anna Lambregtse, in Goes. In Zeeland zou hij niet alleen zijn jeugd doorbrengen, maar ook zijn latere ambtelijke loopbaan volbrengen, als iemand die zich één voelde met het Zeeuwse volk. Hij groeide op in een omgeving waar de vreeze Gods praktijk was. Het gezinsleven werd er door gestempeld. Als je dat leest, vraag je je af hoeveel jongeren dat nu ook kunnen zeggen. Het valt te vrezen dat dit er maar weinig zijn. Als er dan ook verschuivingen in normbesef en levensstijl onder onze jeugd geconstateerd worden, mogen we ons wel afvragen waar die verschuivingen nu eigenlijk begonnen zijn. Arme jeugd, die levende voorbeelden van de praktijk van de godzaligheid, waar onze Nadere Reformators zo de nadruk op hebben gelegd, moeten missen.

Zo'n wandel was ook onder theologiestudenten van die tijd lang niet zo algemeen. De praktijk was helaas vaak het tegendeel van het geïdealiseerde beeld dat velen van het verleden hebben.

Smytegelt bezocht eerst de Latijnse school in zijn geboorteplaats. In 1683 ging hij theologie studeren aan de Utrechtse hogeschool. Daar kreeg hij gedegen onderwijs, want Utrecht had het voorrecht hoogleraars te hebben als P. van Mastricht, M. Leydekker en H. Witsius. Met name Witsius blijkt veel bijgedragen te hebben aan Bernardus' theologische vorming. Later zou hij diens *Twist des Heeren* met Zijn wijngaert hartelijk aan zijn kudde aanbevelen. Die waardering was overigens wederzijds. Zijn leraars zagen in de jonge student iets van een wandel in de tere vreeze van God. Zo'n wandel was ook onder theologiestudenten van die tijd lang niet zo algemeen. De praktijk was helaas vaak het tegendeel van het geïdealiseerde beeld dat velen van het verleden hebben.

In 1687 verliet hij Utrecht en keerde hij terug naar zijn ouderlijk huis. En het zal wel een beproeving voor hem geweest zijn dat hij twee jaar moest wachten voor hij in zijn eerste gemeente bevestigd kon worden. Zo'n wachtestijd was overigens niet zo uitzonderlijk, omdat er een overschot van proponenten was. Gods leiding in het leven bevat ook wel omleidingen en schijnbare vertragingen.

oud goud

8

Bernardus Smytegelt

Groot is het voorrecht als we de Heere jong mogen dienen. Als we met Obadja kunnen zeggen: "Ik, uw knecht, nu vrees den HEERE van mijn jonkheid af." Dan worden we bewaard voor veel zonden.

Zij die midden uit de werelddienst getrokken zijn, kunnen met jaloersheid zien op zulke Obadja's. Hoewel ik het ook wel meegemaakt heb, dat zij die niet van zo'n duidelijke krachtdadige omzetting konden spreken, met jaloersheid zagen op hen die daar wel van wisten.

Genade is geen erfgoed en godvrezende ouders kunnen wel goddeloze kinderen hebben. Toch is het opmerkelijk hoe velen van onze oudvaders

konden teruggaan naar hun vroege jeugd als ze over het wondere Godswerk in hun leven spraken. Zo was het ook bij Smytegelt. Hij zei er zelf van: "Ik weet de tijd van mijn verandering ook niet; want het is al in mijn kindsheid geschied." Wel weten we dat hij een biddende moeder had die hem, toen ze van hem in verwachting was, aan de Heere opdroeg. Wat is dat groot, zo'n moeder of vader te hebben, die met God mag worstelen aan Zijn genadetroon om het zielenheil van hun kinderen.

Jeugd en studie jaren

Bernardus werd op 20 augustus 1665 geboren, als tweede zoon uit het tweede huwelijk van Marinus Smyte-

Toch vertraagt God Zijn belofte niet en zal Hij maken dat Zijn keurlingen zich over Zijn trouw verwonderen zullen.

Werk in Gods wijngaard

Het was 1689 toen hij uit Gods hand zijn eerste gemeente kreeg. Hij kon in Zeeland blijven, want in Borssele mocht de nog jonge predikant de herdersstaf opnemen. Lang heeft hij daar niet gestaan, maar nutteloos is hij daar zeker niet geweest. Notulen geven aan dat er verscheidene censuurgevallen waren en ook dat er tegen zondagsontheiliging moest opgetreden worden. Getrouw heeft Smytegelt de zonden bestraft en het Woord heeft banden gelegd, die het vertrek naar zijn volgende standplaats zeker niet gemakkelijker maakten.

Zijn Meester leidde hem in 1692 naar Goes, zijn geboorteplaats. Daar maakte zijn optreden, dat recht door zee was in prediking en pastoraat, diepe indruk in een tijd dat hij te maken kreeg met politieke spanningen die zijn woonplaats niet voorbijgingen. Stadhouders Willen III moest zelfs troepen naar Goes sturen om een volksoproer tegen zijn stadhouderschap teniet te doen. Smytegelt was onverdacht Oranjegezind, maar dat belette hem niet te pleiten bij de stadhouder voor zijn burgemeester, Adolph van Westerwijk, die zijn anti-Oranje opstelling duidelijk had laten blijken. Ook in Goes heeft Smytegelt niet lang mogen arbeiden.

De Heere riep hem naar de Zeeuwse hoofdstad, Middelburg. Zijn oom, P. Smytegelt, bevestigde hem daar met Jesaja 30:20b: "Maar uw leraars zullen niet meer als met vleugelen wegvliegen, maar uw ogen zullen uw leraars zien". Intrede deed hij met Handelingen 10:33: "Zo heb ik dan van stonde aan tot u gezonden, en gij hebt wel gedaan dat gij hier gekomen zijt. Wij zijn dan allen nu hier tegenwoordig voor God, om te horen al hetgeen u van God bevolen is" Zo ving hij dan in januari 1695 zijn dienstwerk aan in wat zijn laatste gemeente zou zijn. Vele jaren heeft hij daar in alle getrouwheid zijn werk mogen verrichten.

Smytegelt heeft nooit de publiciteit gezocht. Polemische geschriften heeft hij niet het licht doen zien. Zijn kracht lag in prediking en pastoraat. Daardoor kreeg hij de bekendheid die hij zelf niet zocht. Ook het eenvoudige volk kon hem volgen. Hij sprak hun taal, beeldend, levendig, zonder

gemaaktheid of vertoon van geleerdheid. Hij waarschuwde tegen de ont-heiliging van Gods dag, want ook hier in Middelburg was dat nodig, en tegen wereldse vermaken, zoals kermissen. Daarbij ontzag hij niemand, ook de overheid niet als dat nodig was. Geen wonder dat niet iedereen hem een goed hart toedroeg, hoewel de meesten zeer aan hem verbonden waren. Er was dan ook grote vrees toen hij in 1698 en 1702 beroepen uit Rotterdam en Utrecht kreeg. De band met Middelburg werd echter niet losgemaakt, tot vreugde van velen, niet het minst van de kinderen in zijn gemeente die veel hielden van hun dominee, die zelf geen kinderen had en ongetrouwd bleef. Bij een van de beroepen werd er eens al vroeg op zijn deur geklopt, en toen Smytegelt die opende, zag hij enige schreiende kinderen uit het Middelburgse weeshuis, die riepen: "O, dominee, ga toch niet van ons weg! Wij kunnen u niet missen." Hun herder en leraar mocht blijven en wat waren ze blij.

Smytegelt heeft nooit de publiciteit gezocht. Polemische geschriften heeft hij niet het licht doen zien. Zijn kracht lag in prediking en pastoraat.

Getrouwe dienstknecht

Smytegelt wist zich geroepen een diensknacht van zijn Koning te zijn en niet van mensen. Hij was een Boanerges, een zoon des donders, die de Wet met scherpte preekte. Maar ook dan was hij evangeliedienaar, die zijn hoorders niet probeerde in eigengerechtigheid op wettische werken te laten rusten, maar die een instrument in Gods hand begeerde te zijn, om voor verslagenen van geest een leidman tot Christus te mogen zijn. Ook was hij een Barnabas, een zoon der vertroosting, die leiding trachtte te geven aan door onweder voortgedrevenen en ongetroosten. Hij deed dat door de kenmerken van het leven der genade te geven in zijn preken, niet om daarop te rusten, maar als besturing en onderwijs voor een volk dat zelf de weg niet weet. Het toepasselijke element kreeg een ruime plaats, daarbij onderscheidend tussen onbekeerden in hun verschillende standen, waarna hij zich richtte tot Gods kinderen, tot de bekommerden en de bevestigden, zodat alle hoorders erbij betrokken werden. Dat

"onderscheidenlijk preken" is wel een van de kenmerken van Smytegelts bediening geweest.

Hoe groot zijn invloed op gemeente en hoorders was kan uit het volgende blijken. De Middelburgse regering had een belasting verordend die bij het volk op sterk verzet stuitte. Smytegelt werd verzocht het volk tot gehoorzaamheid te vermanen. Tegen de gewoonte in werd de leerrede waarin dit moest gebeuren, door een groot deel van de magistraten, de stadsbestuurders, bijgewoond. Met verbazing en klimmende ongerustheid hoorden dezen hoe Smytegelt niet schroomde ze hun eigen tekortkomingen voor te houden. Maar toen de dienst beëindigd zou worden, verklaarde hij de zegen niet te kunnen geven aan mensen die hun overheid ongehoorzaam waren. Zo ging hij van de kansel, de gemeente ontsteld en diep getroffen op hun plaats latend. Daarna ging hij de preekstoel weer op en zei hij dat, aangezien de gemeente niet ongezegend wilde vertrekken, hij de zegen zou uitspreken over hen die berouw hadden en weer gehoorzaamheid aan hun overheid zouden betonen. Dit optreden maakte zoveel indruk, dat de rust in de stad hersteld werd en de regering gehoorzaam werd.

De laatste jaren van zijn ambtelijke dienst werd Smytegelt door veel pijn geplaagd, zodat het hem soms moeilijk viel zijn werk te verrichten. Tenslotte werd hij gedwongen emeritaat aan te vragen, hetgeen hem op 9 mei 1735 werd verleend. Op 24 oktober 1734 had hij voor het laatst gepreekt voor het Heilig Avondmaal uit Hooglied 1:4: "Wij zullen Uw uitnemende liefde vermelden, meer dan de wijn." Er volgden nog enige jaren van verdere afbraak en veel pijn, waarin hij Gods raad moest uitdienen. Kort voor zijn heengaan had hij nog gezegd: "Nu zal het haast gedaan zijn; 't zal nu niet lang meer duren. Mijn ontbinding is aanstaande. Ik sterf in het geloof." Op 6 mei 1739 mocht hij ingaan in de vreugde zijns Heeren. Verlost van een lichaam der zonde en des doods, ontbonden om met Christus te zijn. Om Hem in gerechtigheid te aanschouwen, verzadigd met Zijn Goddelijk beeld En het loflied te zingen van het Lam Dat ook hem met zulk een dure prijs gekocht had.

Schriftelijke nalatenschap

Het was Smytegelts bedoeling niet geweest zoveel na te laten als onder ons nog gevonden mag zijn. "Oud

Goud", dat soms ook nog in de erediensten gelezen mag worden. Hij had van zijn eigen preekaantekeningen en andere manuscripten bij testament bepaald dat ze nooit uitgeleend of overgeschreven mochten worden. God heeft het echter zo beschikt, dat een vrouw uit zijn gemeente, Maria Boter, gedurende 30 jaar zijn preken met grote nauwkeurigheid opschreef. Zo zijn heel veel preken bewaard gebleven. Tijdens zijn leven nog werd een preek over Ezechiël 34 :31 uitgegeven: Uitmuntende praktische Leerreden door een voornaam godgeleerde, maar dat gebeurde wel zonder zijn medewerking. Veel werd er na zijn overlijden uitgegeven. Daarvan noemen we Des Christens heil en cieraat, voorgesteld in 45 prediciën over Phil. 4:7 en Col. 1:22 met een voorrede van A.W. Beveren (1740), Het gekrookte riet, 145 preken over Mattheus 12:20,21 (1744) en Een woord op zijn tijd met 89 prediciën (1744-45).

Ook is heel bekend zijn catechismusverklaring, Des Christens Enige Troost in Leven en Sterven, of verklaring over den Heidelbergse Catechismus in 52 preken, benevens vijf belijdenispreken, een werk dat in 1742 van de pers kwam. Vaak zijn ook deze eenvoudige preken in de leesdiensten tot zegen geweest en ze zijn nog na zoveel jaren door hun directheid

en eenvoud heel bruikbaar voor gemeentelijk en persoonlijk onderrecht. Leerzaam zijn ook zijn Maandagse Catechisatiën, naar aanleiding der Heidelbergse Catechismus, zijnde een huis- en handboek tot onderwijzingen in de Gereformeerde leer. Voorgesteld in vragen en antwoorden". Verder werden nog uitgegeven: Twaalf uitmuntende praktische leerredenen, en Kort begrip der christelijke religie gesteld in vragen en antwoorden. Veel gelezen zijn ook de Keurstoffen, of verzameling van vijftig uitmuntende prediciën waaronder enige zeer gewichtige praktische stoffen, dat in 1765 verscheen.

Gods werk verandert niet, omdat Hij niet verandert. En van dat werk geven Smytegelts preken zo duidelijk getuigenis. Een getuigenis dat weerklank vindt in de harten van de oprechten, die de Heere in ootmoed mogen vrezzen. Van een volk dat de verschijning van Sions Koning heeft liefgehad en uitziet naar Zijn komst en spreken. Dat alleen zal hun ziel vervrolijken. Kennen wij dat uitzien en weten we van die verwondering en blijdschap? Hij zal komen en het volk verheugen dat buiten Hem niet leven kan en Zijn komst verbeidt. Zij zullen de Koning zien in Zijn schoonheid, zodat zij zich in Hem verblijden zullen.

Staphorst,

ds. C. Vogelaar

BOEKENNIEUWS

A. Vogelaar-van Amersfoort,
Over Hervormden en Afscheidenen.
Uitg. Den Hertog - Houten;
ISBN 978 90 331 2105 0; 126 blz.;
€ 12,50.

'Dus u denkt dat de ezelin van Biléam echt heeft gesproken, vader?' 'Ja! 'Maar het kán toch niet dat de zon heeft stilgestaan? Dat gaat toch tegen alle natuurwetten in! En het kán toch niet dat de boom bij Jona in één nacht groot werd? Zoiets hebben we toch ook nooit gezien?' De Verlichting bracht nieuwe ideeën over politiek, filosofie, wetenschap en godsdienst. De studerende Herman kreeg de wind van voren, toen hij met zulke verlichte ideeën thuis-

kwam. Zijn ouders hadden er grote zorgen over. Zorgen waren er ook over de kerk, waar vaak alleen nog maar gehoord werd dat met een net leven God wel tevreden was te stellen.

In twintig verhalen worden de (jonge) lezers meegevoerd door een niet zo heel gemakkelijk te begrijpen periode uit de kerkgeschiedenis. We lezen over de gevolgen van de Franse Revolutie met haar vrijheid, gelijkheid en broederschap; over koning Willem I, die een reglement liet invoeren in de plaats van de oude Dordtse Kerkorde en zo heerste over de kerk. Het Reveil komt aan de orde. We maken kennis met Willem Bilderdijk en de Joodse studenten Isaác da Costa en Abraham Capadose. Enkele verhalen

gaan over de schoolstrijd en Groen van Prinsterer, over ds. H.F. Kohlbrugge en Romeinen 7, over ds. H. de Cock uit Ulrum, die door God werd bekeerd en zo anders ging preken. Het had grote gevolgen: schorsing, afzetting en later ook afscheiding. In veel gezinnen bracht het zorg en spanning, toen een legertje van 150 soldaten de orde in Ulrum moest handhaven. Het betekende onderdrukking van de afgescheidenen, die hun huis open moesten stellen voor de soms ruwe soldaten.

De kerkgeschiedenis gaat verder. Het gaat over ds. H.P. Scholte, die ds. De Cock steunde en geschorst werd; over dragonders, gewapende soldaten, die werden ingezet. Over openbare verkopeningen, omdat de afgescheidenen de hoge boetes niet konden betalen; over ds. L.G.C. Ledeboer, die het gezangboek en de reglementenbundel in de tuin van zijn pastorie begroef en later in de gevangenis terecht kwam.

In de verhalen komen al deze geschiedenissen aan de orde. Het zijn kinderen uit die tijd die ze meemaken, die er verdriet om hebben of bang zijn. Die het niet begrijpen en daarom vragen stellen aan vader of moeder, opa of oma. De eenvoudige uitleg, samen met de prachtige illustraties van Rino Visser bij elk verhaal, maken het boek heel aantrekkelijk. Laat onze kinderen maar veel dit soort boeken lezen. Het is leerzaam, het stemt tot nadenken en het heeft goede inhoud. Is het toch nog wat te moeilijk? De verhalen zijn mooi om voor te lezen! Bij elk verhaal hoort een kadertje waarin heel kort de belangrijkste feiten worden verteld.

Zwijndrecht,

N.J. Teerds

Hanneke Visser-van Balen e.a,
Lijf, leven in een lichaamscultuur.
Uitg. Buijten en Schipperheijn -
Amsterdam, ISBN 978-90-5881-358-9,
101 pag., € 12,50.

Deze publicatie is uitgegeven door het ICS, een forum voor geloof, wetenschap en samenleving dat regelmatig publicaties uitgeeft over actuele onderwerpen. In deze publicatie gaan filosofen, psychologen, medici, ethici, theologen en ervaringsdeskundigen het gesprek aan over de huidige lichaamscultuur. Velen van hen zijn verbonden aan de VU of aan de Theologische Universiteit in Kampen (Broederweg). Dit boekje gaat over de maakbaarheid van het lichaam die velen in deze

tijd in de ban heeft. Een onderwerp dat heel actueel is en waarover kritische en gedegen informatie welkom is om gewapend te zijn tegen de overaccentuering van het lichamelijke in onze dagen.

In het boekje komen vragen aan de orde welke lichaamsbeelden een rol spelen bij de discussie over maakbaarheid. In hoeverre is het mooier en beter maken van het lichaam een christen geoorloofd? Wat is de plaats van lijden en handicaps in een lichaamscultuur? Volgens de achterflap zorgen de informerende en prikkelende bijdragen in dit boekje voor de verdieping van discussies over het lichaam in de hedendaagse cultuur.

Hoewel er enkele behartigenswaardige, analyserende bijdragen instaan, zijn de meeste bijdragen erg teleurstellend. In de meeste bijdragen klinkt nauwelijks een kritische benadering door van allerlei waarneembare tendensen. Als ik in één van de bijdragen lees: 'De culturele fascinatie voor het menselijk lichaam heeft gigantische proporties aangenomen in de tweede helft van de twintigste eeuw', dan vind ik dat een constatering die ik onderschrijf, maar die me ook ernstig verontrust. In het artikel lees ik niets over die verontrusting. De in mijn ogen veel te weinig kritische houding t.o.v. de lichaamscultuur in het boek zal samenhangen met het feit dat de meeste schrijvers op een manier als christen in het leven staan die getuigt van een groot cultuuroptimisme. Daardoor zijn er nagenoeg geen raakvlakken met hoe wij bijbelse principes binnen onze reformatische gezindte proberen inhoud te geven in een praktische levenswandel die tot uiting komt in gewaad, gepraat en gelaat. Daarnaast staan er gedeelten in het boekje die denigrerend zijn voor hen die aan (in de ogen van de auteurs) ouderwetse opvattingen willen vasthouden. Tenslotte heeft het me erg teleurgesteld dat, behalve enkele terloopse verwijzingen naar de Bijbel, in het boekje de Bijbel eigenlijk niet aan het woord komt. Dit is precies het grote gemis in dit boekje en maakt ook dat ik het terzijde heb gelegd en van mening ben dat aanschaf niet aan te bevelen is. In het verleden heb ik wel eens publicaties gezien van het ICS die wel de moeite waard waren, maar dat kan ik van dit boekje helaas niet zeggen.

Rijssen, ds. A. Schreuder

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

Indien de Heere wil en wij leven.

■ BEROEPINGSWERK

BEROEPEN

Te Bodegraven,
ds. P. Mulder te Krimpen aan den IJssel;
Te Borssele, ds. C. Hogchem te Barneveld;
Te Brakel,
ds. W.J. Karels te Hardinxveld-Giessendam;
Te Ede, ds. M. Karens te Werkendam;
Te Elspeet,
ds. G. van Manen te Middelharnis;
Te Genemuiden,
ds. C. Hogchem te Barneveld;
Te 's-Gravensande, ds. C. Neele te Lisse;
Te Moerkapelle,
ds. C.G. Vreugdenhil te Vlissingen;
Te Nijkerk, ds. A. Schot te Nunspeet;
Te Utrecht
ds. A.B. van der Heiden te Benthuizen.

AANGENOMEN

Naar Scherpenisse: ds. E. Bakker te Urk.

BEDANKT

Voor Kalamazoo (Michigan, VS),
ds. J.M.D. de Heer te Middelburg-Centrum.

■ Geref. GEMEENTE ALMELO

Het moderamen van de classis Rijssen deelt inzake de ontwikkeling van de Gereformeerde Gemeente Almelo het volgende mee.

De classis Rijssen heeft in haar vergadering van 19 september j.l. - na ampele overwegingen - besloten een traject in te gaan naar het beëindigen van het zelfstandig bestaan van deze gemeente. De classis is tot dit besluit moeten komen omdat het in deze steeds kleiner wordende gemeente niet meer mogelijk is om in de ambten te voorzien. Inmiddels zijn er geen ambtsdragers meer. Gelet op de historische situatie van de bijna 60-jarige gemeente Almelo (geïnstitueerd in april 1949) heeft de classis besloten ruim de tijd te nemen om het proces van overgang van de resterende leden naar buurgemeenten te begeleiden. De classis heeft een termijn bepaald tot uiterlijk de vergadering van de classis in september 2009.

Hoewel eerst was gedacht aan een samenvoeging met de gemeente van Wierden, heeft de classis Rijssen nu besloten om de kerkenraad van Rijssen-Zuid aan te wijzen 'om te doen wat des kerkenraads is' en treedt derhalve op om alle lopende zaken in de gemeente van Almelo te behartigen. Ook zal de kerkenraad van Rijssen-Zuid ervoor zorgen dat de huidige leden van Almelo, persoonlijk en gezamenlijk, begeleid worden in deze meest moeilijke fase voor de gemeente. Reeds geruime tijd helpen in het houden en voorgaan van de zondagse diensten ambtsdragers van een aantal classisgemeenten. Besloten is dit, zo lang als nodig en mogelijk is, te continueren. Uiterlijk in de vergadering van de classis in september 2009 zal Rijssen-Zuid, in goed overleg met de leden van Almelo, een plan aan de classis presenteren, waarin onder andere is opgenomen op welke wijze met de kerkelijke goederen moet worden omgegaan.

Het stemt de classis tot grote droefheid en weemoed dit besluit te hebben moeten nemen. Dat in een grote stad van Twente als Almelo (ca. 73.000 inwoners) een oude gemeente waar de leer van vrije genade jarenlang is verkondigd, moet worden beëindigd, is verdrietig en een teken des tijds. We zien dat in ons land, met name in de grote steden, het secularisatieproces helaas voortgaat.

De scriba van de gemeente Rijssen-Zuid is het aanspreekpunt voor alle zaken die de gemeente Almelo aangaan.

Het betreft: J.W. Rietman,
Jan Luikenstraat 14,
7461 ZC Rijssen,
tel. 0548-517526.

■ ZENDINGSKERKDIENTST TE HOUTEN

Op woensdag 8 oktober hoopt de oud-zendingspredikant ds. J. Driessen in een zendingskerkdienst in de Eskolkerk van de Geref. Gemeente te Houten, Poldermolen 1, voor te gaan. Aanvang: 19.30 uur.

■ NAJAARSCOLLECTE VOOR DE ZENDING 2008

ZGG heeft altijd de verkondiging van het Woord, het opbouwwerk van de gemeenten en het bijbelvertaalwerk als haar voornaamste taak beschouwd. Ook de laatste jaren lag daar het accent bij ons zendingswerk. Dat neemt niet echter weg dat in de praktijk van het zendingswerk Woord en daad niet volledig te scheiden zijn. ZGG richt zich bij haar zendingswerk op het Woord, zo nodig gekoppeld aan de daad, waarbij de daad de verkondiging van het Woord ondersteunt.

De najaarscollecte van ZGG is vooral bestemd voor activiteiten bij het zendingswerk die de Woordverkondiging ondersteunen. Laten we een tweetal concrete voorbeelden noemen. Als eerste het zendingswerk in China. Op de laatstgehouden zendingsdag heeft u gehoord hoe de drie werkers in China door de daad pionierszendingswerk gestalte geven.

Een ander voorbeeld is het werk in Guinee. Er vinden daar onder andere activiteiten plaats op het gebied van de gezondheidszorg. Hier wordt gewerkt aan "Moeder- en kindzorg", aan voorlichting over HIV/aids en aan gevangenisprojecten.

We willen deze collecte graag in uw milddadigheid aanbevelen. In Paulus' dagen mochten de Korinthiërs geven van hun overvloed aan de gemeente van Jeruzalem. Geven van datgene wat ze eerst zelf ontvangen hadden. Het was ten diepste ook niet hun bezit. Zo mogen ò de gevers ò de ontvangers met de gaven eindigen in de Heere, de Gever van alle goeds (2 Kor. 1:11).

Het Deputaatschap voor de Zending

■ VOORTGANG HULP AAN CHINA

Half mei werd China getroffen door een aardbeving met een kracht van 7,9 op de schaal van Richter. De Chinese overheid heeft direct gereageerd en de slachtoffers geholpen met de eerste levensbehoeften. Ook andere overheden en internationale organisaties boden veel hulp. Hoewel er nu minder aandacht is voor China in de wereldpers (ook omdat de

Olympische Spelen beëindigd zijn), blijft verdere hulp hard nodig. We zijn verheugd dat we met de van diverse zijden ontvangen collecten en giften t.b.v. hulpverlening in China drie projecten kunnen steunen.

Het eerste project betreft een groep christenen, onder leiding van een dominee, die hulp verleent in een aantal afgelegen dorpen, waaraan de Chinese overheid minder aandacht besteedt. Kosten: € 25.500,-. Het tweede project wordt uitgevoerd door de Hudson Taylor Stichting, die al vele jaren actief is in China. Zij zal de wederopbouw van een dorp voor haar rekening nemen. Kosten € 52.500,-. Het derde project wordt in nauwe samenwerking met de ZGG uitgevoerd, die ons in contact heeft gebracht met een Chinese stichting. Deze stichting wil posttraumatische hulp verlenen aan overlevenden van de aardbeving die in afgelegen gebieden wonen. Hiervoor maken medewerkers deze stichting voornamelijk gebruik van een mobiele unit. Kosten ongeveer € 50.000,-. Het deputaatschap heeft in totaal ongeveer € 120.000,- ontvangen, welk bedrag dus nu geheel besteed is.

Voor de voortgang van de hulpverlening in Birma willen we u verwijzen naar De Noodklok van september.

Namens het deputaatschap zeggen we u hartelijk dank voor uw bijdragen voor beide rampgebieden. Dat de Heere Zijn onmisbare zegen eraan zou willen verbinden, is onze hartelijke wens en bede.

L. van der Maas, algemeen secretaris.

■ ZANGAVONDEN

Benthuizen

Op **zaterdag 11 oktober** zal er een samenzangavond worden gehouden in de kerk van de Geref. Gemeente te Benthuizen, Dorpsstraat 63. Ds. A.B. van der Heiden hoopt een inleiding te houden over psalmen. Collecte t.b.v. het jeugdwerk binnen de plaatselijke Geref. Gemeente. Aanvang: 19.30 uur.

Genemuiden

Op **vrijdag 10 oktober** organiseert de bond van zangverenigingen van de Geref. Gemeenten een ringzangavond in de Jachin en Boazkerk van de Geref.

Gemeente te Genemuiden, Taghof 3. Hieraan wordt meegewerkt door de gemengde koren "Soli Deo Gloria" uit Enkhuizen en "Cantica" uit Rijssen en het mannenkoor "Harpe Davids" uit Genemuiden. De algehele leiding berust bij dhr. K. Karels uit Veenendaal. Collecte t.b.v. het deputaatschap Israël. Aanvang: 19.30 uur.

Rhenen

De ringen midden en west van de bond van zangverenigingen van de Geref. Gemeenten organiseren op **zaterdag 11 oktober** een koor- en samenzangavond in de kerk van de Gereformeerde Gemeente te Rhenen, Achterbergsestraatweg 59-a.

Aanvang 19.30 uur. Appelwoord: dhr. C. Brouwer (namens de Jeugdbond) Medewerking wordt verleend door de gemengde koren "Psalmzingt den Heere" te Waarder en "Sursum Corda" te Zeist en het jeugdkoor "Samuël" te Poederoyen Collecte t.b.v. JBGG.

Terwolde-de Vecht

Het actiecomité van de Geref. Gemeente van Terwolde-de Vecht organiseert op **vrijdag 17 oktober** een zangavond waaraan de koren van de eigen gemeente en het mannenkoor "Con Amore" uit Elspeet medewerking zullen verlenen. Ook zullen leden van de +12 vereniging met verschillende instrumenten een en ander laten horen. Tevens is er veel samenzang. Collecte t.b.v. de verbouw van het kerkgebouw. Na afloop zullen er verschillende artikelen te koop worden aangeboden. Locatie: kerk van de plaatselijke Geref. Gemeente, Avervoordseweg 32. Aanvang: 19.30 uur. Sluiting: circa 21.00 uur.

Veenendaal

De in De Saambinder van 25 september aangekondigde zangavond op **zaterdag 4 oktober** in de Adventkerk van de Geref. Gemeente te Veenendaal begint niet om 19.30 uur, maar om **19.00 uur**.

Zwijndrecht

De ringen midden en west van de bond van zangverenigingen van de Geref. Gemeenten organiseren op **zaterdag 11 oktober** een koor- en samenzangavond in de "Eben-Haëzerkerk" te Zwijndrecht, Burgemeester Jansenlaan 37.

Aanvang 19.30 uur. Appelwoord: dhr. S.D. Post. (namens de Jeugdbond)

Medewerking wordt verleend door de gemengde koren "Vox Humana" te Krimpen a/d IJssel en "De Lofstem" te Barendrecht en het kleinkoor "Con Amore" te Zeist.

Collecte t.b.v. de JBGG.

■ VERKOOPDAG IN KAMPEN

De vrouwenvereniging, Draagt Elkkanders Lasten van de Geref. Gemeente te Kampen nodigt u van harte uit om haar verkoopdag te bezoeken. Deze wordt gehouden op zaterdag 4 oktober 2008 in het verenigingsgebouw De Beukelaar naast de kerk aan de 2e Ebbingestraat 3a. Opening door ds. J.J. Tanis om 10.00 uur. De verkoping duurt van 10.30-14.30 uur. Er is van alles te koop, zoals 2e hands boeken, CD's enz. Verder zal er een scharen/messen- slijper voor u klaar staan. Evangelist S. de Visser hoopt er te zijn met nieuwe boeken.

De opbrengst is voor zending en evangelisatie.

■ STUDIEDAG FEBE TE VEENENDAAL

Op vrijdag 20 november organiseert de

vereniging voor werkers in de gezondheidszorg (Febe) een studiedag voor haar leden en alle belangstellenden. Het thema voor deze dag is: "WIJ & ZIJ. Adaptatie en acceptatie, waar ligt jouw grens?" Sprekers zijn: ds. B.J. van Boven, dhr. Rozema, docent ethiek aan het Hoornbeeck college, drs. G. Ham-Willemsen, orthopedagoge en dhr. W. van de Brug, maatschappelijk werker, die het thema resp. vanuit theologisch, ethisch en didactisch perspectief belichten. Plaats: Adventkerk, Vijftienmorgen 51 te Veenendaal. Tijd: 14.00- 20.30 uur Aanmelding: vóór 7 november via: febe@kliksafe.nl of aan mw. W.J. Van Ginkel, Dorpsweg 184A, 3738 CL Maartensdijk. Inschrijfgeld: € 20,-, studerende € 15,-. U krijgt de mogelijkheid een workshop te bezoeken en een maaltijd te gebruiken.

14.30 uur stud. Boeder; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur (H.D.) ds. Schot; Oostburg 15.00 uur stud. IJsselstein; Oostkapelle 17.00 uur ds. Moens; Oostvoorne 15.30 uur ds. Silfhout; Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. Pater; Oudemirdum 9.30 en 14.30 uur ds. J. Karels; Poederoyen 9.30 en 18.30 uur stud. Bredeweg; Poortugaal 9.30 en 15.30 uur ds. Verweij; Puttershoek 19.00 uur ds. Clements; Rheden 19.00 uur stud. Van Rijswijk; Ridderkerk 9.30 (bev. ambtsdr.) en 17.00 uur ds. De Leeuw; Ridderkerk-Slikkerveer 19.15 uur ds. Brugge; Rijssen-Noord 9.30 en 18.30 uur ds. Van Dieren en 14.30 uur leesdienst; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur ds. De Wit; Rijssen-Zuid 9.30 en 18.30 uur (H.D.) ds. Schreuder en 14.30 uur leesdienst; Rotterdam-IJsselmonde 14.30 uur ds. Terlouw; Rotterdam-Zuidwijk 10.00 en 17.00 uur ds. Mijnders; Scherpenisse 14.00 uur ds. Golverdingen; Scherpenzeel 10.00 uur ds. Verschuure en 18.30 uur (H.D.) ds. F. Mulder; Scheveningen 18.45 uur ds. Kattenberg; Sint Philipsland 15.00 uur stud. Maljaars; Sliedrecht (Middeldiepstraat 31) 12.00 uur (H.D.) ds. W.J. Karels en 19.00 uur ds. De Leeuw; Soest 9.30 en 16.00 uur stud. Van Rijswijk; Sprang-Capelle 14.30 uur ds. Melis; Stad aan 't Haringvliet 14.30 uur ds. Van Manen; Stolkwijk 10.00 en 19.00 uur ds. De Waard; Terneuzen 10.00 en 18.00 uur stud. IJsselstein; Terwolde-De Vecht 9.30 en 14.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Tholen 10.00 en 18.30 uur ds. De jongste en 14.30 uur leesdienst; Tricht-Geldermalsen 10.00 en 18.30 uur ds. Labee; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. Mouw; Urk 10.00 en 17.00 uur ds. Bakker; Utrecht 15.30 uur ds. Van der Net; Veen 9.30 en 18.00 uur ds. Melis; Veenendaal 9.30 en 16.30 uur ds. Van Belzen; Waarde 9.30 en 18.00 uur ds. Golverdingen en 14.00 uur leesdienst; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur ds. Mondria; Wageningen 10.00 ds. F. Mulder en 18.30 uur ds. A. Verschuure; Werkendam 10.00 en 18.00 uur (H.D.) ds. M. Karens; Westkapelle 14.00 uur ds. Tuinier; Wierden 15.00 uur ds. De Wit (H.D.); Woerden 10.00 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Wolphaartsdijk 14.00 uur ds. Meeuse; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. Van Krimpen en 14.00 uur leesdienst; Zeist 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Zwijndrecht 9.30 en 16.30 uur ds. Veenendaal; Zwolle 9.30 en 19.00 uur ds. Vogelaar.

KERKDIENTEN

■ ZONDAG 5 OKTOBER 2008

Aagtekerke 9.30 (H.D.) en 19.00 uur ds. Tuinier; Aalburg 15.00 uur stud. Bredeweg; Aalst 14.30 uur ds. M. Karens; Alblas-serdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Almelo 15.00 uur ds. Schreuder; Apeldoorn 10.00 en 17.00 uur ds. Kleppe; Arnhem 19.15 uur ds. Van der Net; Barendrecht 10.00 en 16.30 uur ds. Terlouw; Barneveld 9.30 en 19.00 uur ds. Hogchem; Beekbergen 10.00 en 19.00 uur ds. Paul; Berkenwoude 15.00 uur ds. De Waard; Bodegraven 15.00 uur ds. W. Harinck; Borssele 14.00 uur ds. Hakvoort; Breda 14.30 uur ds. Brugge; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur leesdienst; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. Moerkerken; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. Van Boven; Delft 19.00 uur ds. Driessen; Deventer 18.30 uur stud. G.W.S. Mulder; Dinteloord 10.00 en 18.30 uur stud. Maljaars; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds. Schipper; Dordrecht 10.00 en 17.00 uur ds. Brugge; Ede (Verlengde Maanderweg 33) 12.15 uur (H.D.) ds. F. Mulder; Elspeet 18.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Enkhuizen 10.00 en 16.00 uur ds. Heijkamp; Enter 9.30 en 15.00 uur stud. G.W.S. Mulder; Ermelo 19.00 uur ds. Van Belzen; Goes 9.30 en 18.00 uur ds. Meeuse en 14.00 uur leesdienst; Gorinchem 10.00 en 16.00 uur ds. L. Blok; Gouda 9.30 en 16.30 uur ds. Clements; 's-Gravenhage 10.00 en 16.30 uur

ds. Driessen; 's-Gravenpolder 9.30 en 18.00 uur ds. Hakvoort en 14.00 uur leesdienst; 's-Gravenzande 19.00 uur ds. P. Mulder; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Hellevoetsluis 10.00 en 18.00 uur ds. Silfhout; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 16.30 uur ds. Joosse; Herkingen 10.00 en 18.00 uur ds. P. Blok; Hilversum 10.00 uur ds. Van Eckeveld; Hoogeveen 19.00 uur ds. Schot; Houten 11.00 uur ds. Van der Net; Kampen 9.30 en 15.00 uur ds. Tanis; Kamperland 14.30 uur ds. Van Gelder; Kapelle-Biezeling 9.30 en 18.00 uur ds. Baan en 14.00 uur leesdienst; Klaaswaal 9.30 (H.A.) en 18.00 uur ds. Van Aalst; Kootwijkkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. Beens; Krabbendijke 14.00 uur ds. De Heer (bev. ambtsdr.); Krimpen a/d IJssel 9.30 en 16.30 uur ds. P. Mulder; Kruijningen 9.30 en 18.00 uur ds. Hoogerland en 14.00 uur leesdienst; Leerdam 15.30 uur ds. Labee; Leiderdorp 10.00 en 16.30 uur ds. C. Harinck; Lelystad 9.30 uur ds. Kattenberg en 16.00 uur leesdienst; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. Neele; Meeuwen 19.00 uur ds. L. Blok; Meliskerke (In eigen kerkgebouw) 9.30 en 14.30 uur ds. Moens; Middelharnis 9.30 en 18.00 uur ds. Van Manen; Moerkapelle 16.30 uur ds. Kattenberg (doventolk); Nieuw Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. Vermeij; Nieuwdorp 14.00 uur ds. Baan; Nieuwerkerk Zld 9.30 en 15.30 uur ds. Gunst; Nisse 9.30 en

■ DINSDAG 7 OKTOBER 2008

Drachten 19.30 uur ds. Van Dieren; Ede 19.30 uur ds. Schipper; Enkhuizen 12.00 uur ds. Heijkamp (huw.bev.); Nieuwdorp 19.30 uur ds. B. van der Heiden; Rotterdam-Centrum 19.45 uur ds. Kleppe; Soest 19.30 uur ds. De Jongste; Sprang-Capelle 19.30 uur ds. Verweij; Stolkwijk 19.30 uur

ds. De Waard; Westzaan 19.30 uur ds. Van Ekeveld.

■ WOENSDAG 8 OKTOBER 2008

Doetinchem 19.30 uur ds. Van Belzen; Ede 13.15 uur ds. F. Mulder (huw.bev.); Elspeet 19.30 uur ds. M. Karens; Ermelo 19.30 uur ds. Beens; Goudswaard 19.30 uur ds. Van der Net; Houten 19.30 uur ds. Driessen (zendingsdienst); Katwijk aan Zee 19.45 uur ds. Schipper; Leerdam 19.30 uur ds. Hakvoort; Leiderdorp 19.30 uur ds. Baan; Meliskerke (in eigen kerkgebouw) 19.30 uur ds. Moens; Nieuwe Tonge 19.30 uur ds. Meeuse; Puttershoek 19.30 uur ds. Veenendaal; Rheden 19.30 uur ds. Schot; Rijssen-West 19.30 uur ds. De Wit; Rotterdam-Alexanderpolder 19.30 uur ds. Verweij; Rotterdam-IJsselmonde 19.30 uur ds. Van Aalst; Scherpenisse 19.30 uur ds. Van Gelder; Scherpenzeel 9.30 uur ds. Verschuure; Sint Annaland 19.00 uur ds. Meeuse; Vlaardingen 19.30 uur ds. Brugge (zendingsdienst); Wageningen 19.30 uur ds. F. Mulder; Zoetermeer 19.30 uur ds. Van Manen.

■ DONDERDAG 9 OKTOBER 2008

Brakel 19.30 uur ds. Van Ekeveld; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 19.45 uur ds. Silfhout; Genemuiden 19.30 uur ds. Bakker; 's-Gravenzande 19.45 uur ds. Baan; Kortgene 19.30 uur ds. Van der Net; Nijkerk 19.30 uur ds. L. Blok; Nisse 19.30 uur ds. De Heer; Oosterland 19.30 uur ds. Hakvoort.

■ VRIJDAG 10 OKTOBER 2008

Herkingen 14.30 uur ds. Van Manen (huw.bev.); Krabbendijke 14.30 uur ds. Van Krimpen (huw.bev.); Moerkapelle 14.00 uur ds. Clements (huw.bev.); Opheusden 13.15 (huw.bev.) en 15.00 uur (huw.bev.) ds. Van Belzen; Poederoyen 14.30 uur ds. Melis (huw.bev.); Scherpenisse 14.30 uur ds. Gunst (huw.bev.).

■ EVANGELISATIEPOSTEN

Alkmaar:

Evangelist G. Baan; kerkgebouw 't Wuiver 2-a, Oudorp NH, gem. Alkmaar; samenkomsten iedere zondag om 10.00 en 16.30 uur.

U bent hartelijk welkom in de inloop/bijbelshop 't Wuiver, Stationsweg 96a, Alkmaar (t.o. NS- en busstation). Openingsdagen: dinsdag t/m vrijdag van 10.00-16.00 uur, zaterdag van 13.00-17.00 uur.

Amsterdam:

Evangelist J. Krijgsman; kerkgebouw Bij Simon de Looier, Looiersgracht 70. Samenkomsten iedere zondag 10.30 en

17.00 uur. Steun het evangelisatiewerk door uw gift en belangstelling. Breng eens een bezoek aan onze evangelisatiepost. Hartelijk welkom! Openingsdagen: dinsdag tot en met zaterdag van 10.00 tot 16.00 uur.

Emmen:

Evangelist C. van Drunen; kerkgebouw Prinsesselaan 6-I te Emmen; samenkomsten iedere zondag om 9.30 en 15.30 uur.

Leeuwarden:

Evangelist S. de Visser; kerkgebouw Achter de Hoven 2-c; samenkomsten iedere zondag om 9.30 en 16.00 uur.

Op vakantie in Friesland? Welkom in onze inloop, die geopend is op vrijdag van 11.00 tot 16.00 uur en zaterdag van 11.00 tot 15.00 uur.

Merksem:

Evangelist A. van Setten; kerkgebouw "De Bron", Oude Bareellei 64; samenkomsten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur.

U bent ook hartelijk welkom in het inloophuis, geopend op donderdag van 14.30-21.30 uur, vrijdag van 10.00-15.00 uur en zaterdag van 10.30-13.00 uur.

Rotterdam:

Inloop- en Bijbelcentrum 'In de Gouwstraat', Gouwstraat 36-b, Rotterdam-Charlois.

Kom eens langs, u bent hartelijk welkom. De inloop is geopend van dinsdag tot en met zaterdag tussen 10.00 en 16.00 uur.

Tilburg:

Evangelist H.J. van den Boogaart; kerkgebouw Offenbachstraat 105. Samenkomsten iedere zondag om 10.00 en 18.30 uur.

Het inloopcentrum "Het kruispunt" is geopend op: dinsdag en woensdag van 14.00-17.00 uur; donderdag van 10.00-14.00 uur en 18.30-21.00 uur en zaterdag van 13.00-16.00 uur. U bent hartelijk welkom.

ADVERTENTIES

U bent van harte welkom op onze stand op de Wegwijsbeurs, Hal 1 D-088

Dé inrichter voor Kantoor, Kerk en School

Showroom: Marconistraat 13, 4461 HH Goes

Postadres: Postbus 36, 4400 AA Yerseke

T 0113 57 29 07 F 0113 57 38 73

E info@piethoekman.nl M 06 53 15 47 11

HOEKMAN
GOES - YERSEKE

Alkmaar:

Evangelist G. Baan; kerkgebouw 't Wuiver 2-a, Oudorp NH, gem. Alkmaar; samenkomsten iedere zondag om 10.00 en 16.30 uur.

U bent hartelijk welkom in de inloop/bijbelshop 't Wuiver, Stationsweg 96a, Alkmaar (t.o. NS- en busstation). Openingsdagen: dinsdag t/m vrijdag van 10.00-16.00 uur, zaterdag van 13.00-17.00 uur.

Amsterdam:

Evangelist J. Krijgsman; kerkgebouw Bij Simon de Looier, Looiersgracht 70. Samenkomsten iedere zondag 10.30 en

"Een boodschap voor allochtonen"

"Er wordt veel gezegd en geschreven over allochtonen. Ik betrapte mezelf er vroeger ook op dat ik vooroordelen had. Heeft u wel eens een goed gesprek met hen gehad? Het zijn mensen net als wij, op reis naar de eeuwigheid. Tijdens een gemeenteavond over het evangelisatiewerk kreeg dit onderwerp ook aandacht. Ik moet er nog veel aan denken. Ik kijk er nu toch anders tegenaan, maar moet nog veel leren..."

Bel onze voorlichter dhr. C.W. van Haften voor een presentatie (overdag of 's avonds) over het evangelisatiewerk. Tel. 0341-253588.

DEPUTAATSCHAP EVANGELISATIE
GEWELDLOZE VERBODEN
GG

BARNEVELDSE BEGRAFENISVERENIGING

Voor een eervolle, eenvoudige verzorging van begrafenissen in Barneveld en omstreken.

- geen CREMATIE
- eigen personeel
- vervoer van en naar alle plaatsen
- dag en nacht te ontbieden
- levering van grafstenen
- opgave van lidmaatschap

G. de GROOT
Zr. J.H.D. Vermeulenstraat 5
3774 JW Kootwijkerbroek
Tel.: 0342-441812

Wij verzorgen begrafenissen (geen crematies) op de gehele Veluwe, in Kampen e.o. en in Rijssen e.o.

Begrafenisverzorgers:

G. v.d. Berg | D. Markusse | B.F. Nijhof | B. Vos

Nunspeet, Elburg e.o. T 0341-253813
Kampen e.o. T 06-53363828
Rijssen e.o. T 0548-540053
overige plaatsen en b.g.g. T 0577-401689

Begrafenisverzorging Vos

Aardhuisweg 74, 3888 MG Uddel
tel. 0577-401689

BEGRAFENISVERZORGING VOS - VERKOOPT VERZORG

KRAAMZORG

THUIZORG

RST Zorgverleners.
800 zorgverleners staan voor u klaar!
Voor identiteit en kwaliteit.

Bel voor informatie over kraamzorg, wijkzorg, gespecialiseerde verzorging, verpleging, (huishoudelijke) verzorging: 0342 - 42 23 24.
Of wordt zelf RST Zorgverlener!
Reageer op: 0342 - 40 54 65 of info@rstzorg.nl.

Identiteit & Kwaliteit!

Tel. (0342) 42 23 24

Burg. Kuntzeaan 27-a • Postbus 154
3770 AD Barneveld • Fax (0342) 42 25 50
www.rstzorg.nl • E-mail: info@rstzorg.nl

IN HET NIEUWSTE NUMMER:

„Geloven wij de los-van-God-wetenschappers?“

Ir. Van der Kooij in het artikel 'Van evolutie naar revolutie'

Docent biologie ir. H. van der Kooij verbaast zich erover hoe er in onze gezindte getwijfeld wordt aan de zes scheppingsdagen, zelfs op enkele van de ons bekende reformatorische scholen. Maar er zijn meer bedreigingen. Lees het in de nieuwste GezinsGids.

GEZINSGIDS

IDENTITEIT VOOR NU .NL

030 230 3500

BESTELLEN

t.b.v. het evangelisatiewerk

MET UW AANKOOP STEUNT U HET EVANGELISATIEWERK OP DE POST 'BIJ SIMON DE LOOIER' IN AMSTERDAM.

IMPROVISATIE CD

Ten bate van het evangelisatiewerk in Amsterdam is een prachtige CD opgenomen in de Geref. Gem. van Alblasterdam. Improvisaties op de Psalmen door Chiel-Jan van Hofwegen, gespeeld op het De Jongh-Boogaard orgel. Slechts €15,00.

LEERZAAM BOEKJE

'Zaaien in de Jordaan'. In 20 columns geeft evangelist Krijgsman een boeiende impressie van zijn werk. Het boek kost €8,50 (gebonden, 64 pag.) Opbrengst t.b.v. 'Bij Simon de Looier'.

Prijzen zijn excl. verzendkosten.

De CD bestellen via Van Horssen: dmp-records@planet.nl of via 075-6314138.

Boekje verkrijgbaar in de boekhandel of via 0252-419560 of via cvleenen@kliksafe.nl

Handen van de kerk wereldwijd

**Dominicaanse
Republiek**
Gezondheidszorg

Darfur
Noodhulp

Papua
Alfabetisering

Peru
Aandacht en liefde
voor straatkinderen

Zuid-Afrika
Strijd tegen HIV / Aids

HANDEN VAN DE KERK
**Bijzondere
Noden**

GIRO 307447 Woerden

Help mee!

- Steun ons werk met een gift
- Nodig ons uit voor een gemeenteavond of op vereniging

DEPUTAATSCHAP TOT HULPVERLENING IN BIJZONDERE NODEN VAN DE GEREFORMEERDE GEMEENTEN
Houttuinlaan 7 • 3447 GM Woerden • T 0348 48 99 10 • E bijzonderenoden@cbgg.nl • I www.bijzonderenoden.nl

**Nog een poosje van de "rust,
ruimte en stilte" genieten** in het
mooie **Gaasterland?**
Hartelijk welkom op camping **"DE
VERBORGEN HOEK** (Fr.) nu met
korting, ook 2 vak.woningen.
Er is al héél veel geboekt voor D.V.
2009, dus wacht niet te lang!
Fam. Wierda-Tuinier, Harich (dichtbij
Oudemirdum) tel. 0514-602065
www.deverborgenhoek.nl

**BOEDER SCHERPENZEEL
COMFORT
KLEDING**

SERVICE AAN
HUIS MOGELIJK

AMBSKLEDING | ROUWKLEDING
KOORKLEDING | ZAKELIJKE KLEDING

WWW.BOEDERCOMFORTKLEDING.NL
GLASHORST 123A | 3925 BR SCHERPENZEEL | T (033) 258 98 30

**KLASSE
MAAKT ONDERSCHIED**

Stolk Orgels
is hoofddealer van:
**Johannus - Eminent
Domus - Ahlborn**

**Stolk
Orgels**
tel.: 0180 - 31 56 52

Nieuwerkerk a/d IJssel, Vrijheidslaan 55,
Krabbendijke, Oostpolderweg 1
Nederhemert Nrd., Ormelingstraat 36
Beesd, Veerweg 14
Papendrecht, Overtoom 18

UNIEK IN PRIJS

SGZZH
*dáár voel
ik me thuis!*

Avondrust
Rotterdam-
IJsselmonde
T. 010 - 482 90 28

Rehoboth
Rotterdam-
Alexanderpolder
T. 010 - 420 98 06

**SGZ
ZH**

Zelfstandig wonen in een comfortabel 2- of
3- kamerappartement voor senioren?

Van harte welkom in de serviceflats Avondrust en
Rehoboth! U woont hier zelfstandig, maar kunt natuurlijk
ook gebruik maken van onze zorg- en dienstverlening. Een
bijzondere meerwaarde is onze reformatorische identiteit.
Kom zélf eens kijken!

Rondleiding? Meer informatie? Bel ons!

Mijn thuis bestaat niet...

Ontmoeting wil naast dak- en thuislozen staan en professionele hulp bieden. Help mee, word donateur!

www.ontmoeting.org

Ontmoeting
hulp aan dak- en thuislozen

begrafenisverzorging

T. den Hollander

Begravenissen in Vlaardingen, Rotterdam, Gouda, den Haag en omstreken.
Opbaarmogelijkheden in een door u gewenst uitvaartcentrum of thuis met koeling.
Geen crematies.
Dag en nacht bereikbaar.

Mozartlaan 13
3131 ES Vlaardingen
Tel. 010 - 4600509

Te huur **ruime vakantiewoning** in Zuid-Alberta, Canada, omgeving van Lethbridge. Prachtig gelegen, uitzicht op rivier, prairie en Rocky Mountains, dichtbij dorp en kerken. Voor inlichtingen 00-1403-553-4023. Hollands sprekend.

Orgelbouw Advies Commissie

een betrouwbare partner!

nieuwbouw • restauratie • overplaatsing • onderhoud

ook voor akoestische vraagstukken

Neem voor meer informatie contact op met
Dhr. H. den Hollander
Tel. (010) 435 44 35

Vereniging van Organisten der Gereformeerde Gemeenten

Begrafenis Verzorging Tollenaar

Voltastraat 21, 4532 LG Terneuzen
Tel. 0115-612554 - Geen crematies

JONGERENBLAD

Daniël

[GRATIS]

Daniël is hét jongerenblad dat actueel, aansprekend en bezinnend tegelijk is. Een jongerenblad dat geeft om jongeren. Daniël kost slechts € 27 per jaar. NU ABONNEE WORDEN? DAN ZIJN DE LAATSTE NUMMERS VAN DIT JAAR GRATIS!*

Fam./dhr./mw.**

Initialen: _____ Tussenvoegsel(s) _____

Achternaam: _____

Adres: _____

Postcode: _____

Woonplaats: _____

Bank- of giro: _____

Geboortedatum: _____ (dd-mm-jjjj)***

Telefoonnummer: _____

Email: _____

* Voorwaarde is dat u tenminste tot D.V. eind 2009 abonnee blijft.
** Doorhalen wat niet van toepassing is. *** Van de rekeninghouder.

Bon opsturen naar:
Jeugdbond Gereformeerde Gemeenten
Antwoordnummer 2108
3440 VB Woerden

Of vul de bon in op www.jbgg.nl/daniel

CHRISTELIJKE BEGRAFENISONDERNEMING

G. WEGENAAR

Buurtlaan West 26 tel. 0318-526641
3905 JR Veenendaal www.wegenaar.nl

Wij verzorgen begravenissen in Veenendaal, Ede, Bennekom, Wageningen, Rhenen e.o.

Psalmzang

D.V. Zaterdag
18 oktober
Oude kerk te EDE
Aanvang 19.00 uur

Algehele leiding:
Ds. A. Verschuure

Organist:
Martin Weststrate

T.b.v. de GBS

Wat verkondigd is

Gebonden 265 Blz.

€ 15,-
Excl. Verzend
kosten

Op 6 september 1865 werd in Lisse een gemeente gesticht, nu de Gereformeerde Gemeente van Lisse. Gedurende de periode van 1865 tot heden (2008) is de gemeente gediend door 2 oefenaars en 14 predikanten.

In dit boek, met een voorwoord van onze huidige predikant ds. C. Neele, is van alle 16 voorgangers een korte schets opgenomen en, met uitzondering van oefenaar Meulenbrugge, een preek.

Hiermee geeft dit boek een mooi overzicht van de wijze waarop aan de gemeente in de loop van haar bestaan het Woord is verkondigd. Wat nog belangrijker is, het biedt een aantal zeer lezenswaardige prediken, zowel om zelf te lezen als voor gebruik in de eredienst.

De prediken zijn deels voor het eerst in druk verschenen.

In dit boek zijn prediken opgenomen van : Oefenaar D. Wijting, ds. E. Fransen, ds. J. Overduin sr., ds. H.A. Minderman, ds. H. Ligtenberg, ds. A. Verhagen, ds. K. de Gier, ds. L. Kieboom, ds. H. van Gilst, ds. W. Suijker, ds. D. Hakkenberg, ds. A.M. de Boer, ds. J.J. Tanis, ds. G.J. Baan, ds. C. Neele

De opbrengst is ten behoeve van de aflossing van de schuld van de Gereformeerde Gemeente Lisse.

U kunt dit boek bestellen bij
Dhr. P. Schalk, tel. 0252 419510 of
Via e-mail: wim.schalk@solcon.nl

HARKES *Persoonlijke zorg voor uw begravenis*
Begravenissen

Telefoon (0172) 21 21 22
Dokter Hamburgerlaan 59 - 2771 JR Boskoop
Wij verzorgen alleen begravenissen - Dag en nacht bereikbaar

BEGRAFENISVERZORGING KINA
010 - 458 31 12
Rotterdam, Drechtstreek, Krimpenerwaard, Gouda
D.W. Schipper 010-4506626 J. Kooijman 0182-583932
Capelle aan den IJssel Gouda

BEZOEK ONZE STAND TIJDENS 'WEGWIJS 2008'

OPDAT ZIJ
BARMHARTIGHEID
VERKRIJGEN

*Vraag naar de voorwaarden

Hal 2 Stand 2.E.063 - Hartelijk welkom!

Beursactie!

Wordt donateur
en u ontvangt
dit waardevolle
jubileumboek
GRATIS!*

Zalen inrichten?

Voor allerlei doeleinden wordt een zaal of vergaderruimte gebruikt. U heeft bepaalde wensen, wij hebben veel ervaring op dit terrein. Met een keur aan kwaliteitsvol meubilair komen we samen tot een degelijk plan, passend binnen uw budget.

Wij zijn ook u graag van dienst!

Bezoek ons ook op
Wegwijs! Speciaal
voor kerken.

- Consistoriemeubilair
- Garderobesystemen
- Zaalinrichtingen
- Kastenwanden
- Presentatiesystemen
- Persoonlijke service

Een zaak van vertrouwen

**De kantoor
specialist**

De Smalle Zijde 22
Postbus 859, 3900 AW Veenendaal
[T] 0318-551122 / info@kantoor specialist.nl

Voor de liefhebber
gratis af te halen:
2 trapharmoniums (1 Leonard,
1 Worchester).
Bandrecorderbanden en cassette-
bandjes met prediken van
Ds. J.J. van Eckeveld.
Inl. G.G.Z. 030 - 6915746.

Begravenisverzorging van der Vliet

Voor een stijlvolle begravenis

in Elspeet en omstreken

G.J. van der Vliet, Boekweitweg 22,
8075 CP ELSPEET
Tel: 0577-492830, b.g.g. 06-12934519
Dag en nacht voor u bereikbaar.

Wij verzorgen alleen begravenissen.